

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ERGENLERDE İLETİŞİM BECERİLERİ VE
UTANGAÇLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Gizem YETİŞKİN

İstanbul, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ERGENLERDE İLETİŞİM BECERİLERİ VE
UTANGAÇLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Gizem YETİŞKİN

Öğrenci No:
130790126

Danışman:
Prof. Dr. Orhan DOĞAN

İstanbul, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ergenlerde İletişim Becerileri ve Utangaçlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, bizzat kendim tarafından, bilimsel değerlere ters düşecek herhangi bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ifade eder ve bunu onurumla doğrularım. 28.04.2016

Aday: Gizem YETİŞKİN

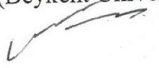
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28/04/2016

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 130790126 numaralı *Gizem YETİKİN*'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Ergenlerde İletişim Becerileri Ve Utangaçlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 05.04.2016 tarih ve 2016/14 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

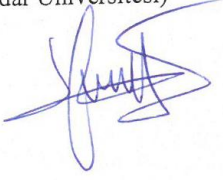
DANIŞMAN
Prof. Dr. Orhan DOĞAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Neslim Güvender DOKSAT
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Gökben Hızlı SAYAR
(Üsküdar Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Gizem YETİŞKİN
Danışmanı : Prof. Dr. Orhan DOĞAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Ergenlik, İletişim Becerileri, Utangaçlık

ÖZ

ERGENLERDE İLETİŞİM BECERİLERİ VE UTANGAÇLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Ek olarak, araştırmada öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, kaç kardeş oldukları, doğum sırası, okul başarısı, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin iletişim becerileri ve utangaçlık üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya İstanbul İlinde Beşiktaş ilçesindeki liselerde okuyan 14-18 yaş arasında olan 200 öğrenci alınmıştır. Veri toplama araçları olarak İletişim Becerileri Ölçeği ve Utangaçlık Ölçeği kullanılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Araştırmada sosyo-demografik özelliklere göre bakıldığında; kızların iletişim beceri düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu, ergenlerin yaşları büyüdükçe utangaç düzeylerinin düşmekte olduğu, öğrencilerin okul başarısı düşük ve orta olan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada yer alan ebeveynlerin eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özelliklere göre de anlamlı sonuçlar elde edilmemiştir. Araştırmada grubun iletişim becerileri düzeyleri ile utangaçlık düzeyleri arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın sonunda yer alan tartışma bölümünde bulgulara dayalı olarak araştırmacılara, alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve ailelere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Name and Surname : Gizem YETİŞKİN
Supervisor : Prof. Dr. Orhan DOĞAN
Degree and Date : Master, 2016
Major : Clinical Psychology
Key Words : Adolescence, Communication Skills, Shyness

ABSTRACT

A SURVEY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN THE ADOLESCENCES AND SHYNESS

The aim of this study is to investigate reveal the relationship between Shyness and Developing Communication Skills. Additionally it is studied that the effects of gender, age, number of siblings, birth order, academic success, parents level of income and education on shyness and developing communication skills in adolescences. The survey range is held on 200 high school students who are at the ages between of 14-18 and located in Beşiktaş in İstanbul. Province Scale of Communication Skills and Scale of shyness are used as data collecting tools. Furthermore personal information check list is formed up in order to specify socio-demographic characteristics of the students. According to survey it is verified that considering socio-demographic characteristics girls have high range of communication skills rather than boys and, the more grow up adolescences the less shy they are, and also if the students' academic successes are less or mid they become much more shy. Besides there are no relevance consequences considering social-demographic characteristics of the parents in accordance with their level of education and level of income. In this research it is found out that there is negative relationship between the level of shyness and communication skills on the survey group.

At the final debate part of the study, there are given suggestions according to findings for the parents, researchers, and also physiological consultants for whom take part on that field.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ	v
SİMGELER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. AMAÇ VE ÖNEM	2
1.2. PROBLEM.....	2
1.2.1. Alt Problemler.....	2
1.3. HİPOTEZLER	3
1.4. SINIRLILIKLAR.....	3
1.5. SAYILTILAR.....	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. ERGENLİK DÖNEMİ	5
2.2. İLETİŞİM	6
2.2.1. İletişim Süreci ve Öğeleri	6
2.2.1.1. İletişimin Kaynağı (Gönderici).....	7
2.2.1.2. Mesaj (İleti).....	7
2.2.1.3. Kanal	7
2.2.1.4. Alıcı	7
2.2.1.5. Dönüt (Geribildirim).....	8
2.2.2. İletişim Türleri	8
2.2.2.1. Sözel iletişim.....	8
2.2.2.2. Sözel Olmayan İletişim.....	10
2.2.2.2.1. Göz İlişkisi.....	10
2.2.2.2.2. Yüz İfadesi	10
2.2.2.2.3. Vücut Duruşu.....	10
2.2.2.2.4. Kişilerarası Uzaklık	11
2.2.2.3. Tek Yönlü İletişim.....	11
2.2.2.4. İki Yönlü İletişim.....	12

2.2.3. Etkili İletişim	14
2.2.3.1. Doğallık	14
2.2.3.2. Kabul etme/Saygı.....	14
2.2.3.3. Empati.....	15
2.2.4.İletişim Engelleri.....	15
2.3. UTANGAÇLIK	16
2.3.1. Utangaçlığın Tanımı ve Belirtileri	16
2.3.2. Utangaçlığın Oluşmasında Biyolojik Etkenler	18
2.3.3. Utangaçlığın Oluşmasında Çevresel Etkenler	18

BÖLÜM III

GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	19
3.2. Araştırmanın Örneklemi ve Evreni.....	19
3.3. Veri Toplama Araçları	20
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	20
3.3.2. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)	20
3.3.3. Utangaçlık Ölçeği (UÖ).....	20
3.4. Verilerin Toplanması	21
3.5. Verilerin Analizi	21
3.6. Etik.....	22

BÖLÜM IV

BULGULAR

ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI	35
-------------------------------------	-----------

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA.....	40
EKLER	46
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	46
Ek-2.İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İbdö)	48
Ek-3.Utangaçlık Ölçeği Madde Örnekleri	50

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 4.1. Örneklemin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı (n=200)23	
Tablo 4.2: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	25
Tablo 4.3: Öğrencilerin Yaşları İle Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi..	26
Tablo 4.4: Öğrencilerin Kaç Kardeş Olduklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	27
Tablo 4.5: Öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Olduklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	28
Tablo 4.6: Öğrencilerin Anne Babasının Birliktelik Durumuna Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	28
Tablo 4.7: Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	29
Tablo 4.8: Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	30
Tablo 4.9: Öğrencilerin Anne Babalarının Çalışma Durumlarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	30
Tablo 4.10: Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	31

Tablo 4.11: Öğrencilerin Karakter Özelliklerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	32
Tablo 4.12: Öğrencilerin Okul Başarısına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	32
Tablo 4.13: Öğrencilerin Okullarından Memnun Olup Olmadıklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	33
Tablo 4.14: Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinden Aldıkları Puanlar İle Utangaçlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	34

SİMGELER LİSTESİ

sd	: Serbestlik Derecesi
N	: Denek Sayısı
p	: Anlamlılık Düzeyi
r	: Korelasyon Değeri
SS	: Standart Sapma
X	: Ortalama

KISALTMALAR

İBDÖ : İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

KBF : Kişisel Bilgi Formu

SPSS : Statistical Package For Social Sciences

UÖ : Utangaçlık Ölçeği

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

İnsanoğlunun çevresiyle uyum içinde yaşayabilmesi için gerekli olan en kritik faktörün aşikâr bir şekilde iletişim olduğu ve bireyler arasındaki ilişkinin kurulmasının temel yolunun iletişimden geçmekte olduğu ortadadır. İletişim, konuşan ve dinleyenin güdü, algı, eğilim ve tutumlarından oluşan insan davranışlarının oldukça karmaşık bir şeklidir. İletişim sağlanırken daima başarı beklemek sonuç vermeyebilir ve rahat olunamayacak anlar yaşanabilir. Duygu ve düşüncelerini şeffaf bir şekilde açıklanması, akran ve statü gereği kendinden üstlerle rahat konuşma sorunu, sosyal çevre edinememe iletişim sorunları kapsamında değerlendirilebilir. Çoğu insan yeni birileri ile ilişki yaşarken utangaçlık yaşayabilir. Utangaçlık kişilik psikolojisi içinde tartışmaya yol açan bir konudur ve kadın için de, erkek için de ortak bir sosyal problem olarak tanımlanmaktadır. Kendini ifade edemeyen ergenlerin en yaygın ve en önemli duygu ve özelliklerinden birinin utangaçlık ve çekingenlik olduğu belirtilmiştir. Hayatın hemen hemen her anında yaşanabilecek bir duygu olan utangaçlık tam manasıyla benmerkezcilik ve kimlik gelişim süreci olan ergenlik çağında hat safhaya çıkar. Ergenlik döneminde kendini ifade etme becerilerinin gelişmesi ve etkili iletişim yöntemlerinin ergenlere öğretilmesi ile bunun önüne geçilebilir (Yüksel, 2002; Yılmaz, 2011).

İletişim, insanlar arasında sözel ve sözel olmayan bilgi alışverişi süreçlerini kapsar. İletişim kişiler arasında düşünce ve duygu alışverişini dile getiren kavram çerçevesinde kullanılmıştır. İletişim, canlı cansız bütün varlıklar arasında sürdürülen bilgi alışverişi süreci olup aynı zamanda bu sürecin nasıl ve neden gerçekleştiğini, sonuçlarının neler olduğunu anlatan bir kavram olarak tanımlanabilir. Bu anlamıyla iletişim, insanın bilgi edinerek ve bu bilgiye göre tutum ve davranışlarıyla tepki vermesidir. İletişim, diğerleriyle yakınlık kurma aracıdır. Paylaşma ve ait olmayı sağlayan bir yoldur. İyi iletişim diğerlerine bizi gerçekten tanıma olanağı sunarken, bir taraftan da ihtiyacımız olduğunda bize destek vermelerini sağlar. Sosyal ilgi iletişim yeteneklerimizi geliştirmeyi sağlar (Bolat, 1996; Ergin ve Birol, 2000).

1.1. AMAÇ VE ÖNEM

Ergenlerde iletişim becerileri ile utangaçlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı düşünülerek yola çıktığımız bu çalışmada temel amaç, kendini ifade etmenin ve doğru iletişim kurmanın ergenlerin ruh sağlığı açısından önemini vurgulamaktır. Kendini ifade edemeyen ergenin büyük ihtimalle iletişim becerilerinde sorunlar vardır; iletişim kuramayan, kendini ifade edemeyen, duygularını açamayan, çift yönlü iletişim kuramayan ergenler içine kapanık ve utangaç olurlar. Kendini ifade edebilen ergenler strese ve yaşam olaylarına daha dayanıklı olurlar.

1.2. PROBLEM

Ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Öğrencilerin cinsiyetleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Öğrencilerin kaç kardeş oldukları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Öğrencilerin kaçınıcı çocuk oldukları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Öğrencilerin anne-babasının birliktelik durumları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Öğrencilerin anne-babalarının çalışma durumları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

9. Öğrencilerin karakter özellikleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

10. Öğrencilerin okul başarısı ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

11. Öğrencilerin okullarından memnun olup olmadıkları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ'nün puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. HİPOTEZLER

1. Yaşıtlarına göre Utangaçlık Ölçeğinden yüksek puan alan ergenlerin iletişim becerileri zayıftır.

2. Utangaçlık kızlarda erkeklere göre daha fazladır.

1.4. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma İstanbul il merkezinde, Avrupa yakasında rastgele seçilen 200 ergenden toplanan verilerle sınırlıdır.

2. Ergenlerin sosyo-demografik bilgilerine ilişkin veriler, Kişisel Bilgi Formunun ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

3. Ergenlerin utangaçlık düzeylerine ilişkin veriler, Utangaçlık Ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

4. Ergenlerin iletişim tarzlarını ilişkin veriler, İletişim Becerileri Ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.5. SAYILTILAR

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan çalışan ve çalışmayan evli kadınların, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Utangaçlık Ölçeği, İletişim Becerileri Ölçeğinde yer alan soruları içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.
3. Araştırmada kullanılan Sosyo-demografik Bilgi Formunun katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini, Utangaçlık Ölçeğinin ergenlerin utangaçlık, İletişim Becerileri Ölçeğinin ergenlerin iletişim tarzlarını ölçtüğü varsayılmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. ERGENLİK DÖNEMİ

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecindeki en önemli dönem olan ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik alanlarda değişimin başladığı bir geçiş dönemidir. Ergenlik dönemi, yaşam döngüsünün ikinci on yılı olarak da ileri sürülmüştür (Ergün, 2008). Ergenlik dönemini başlangıcı ve sonu olan bir süreç olarak değerlendirmek yerine bu dönemi biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik boyutlu gelişmelerden meydana gelen bir dönem olarak ele almak mümkündür. Ergenlik dönemindeki bütün değişim evrensel bir şekilde ortaya çıkar. Bu döneme özgü üç temel farklılaşma vardır: Biyolojik, bilişsel ve toplumsal (Steinberg, 2007; Yılmaz, 2009).

Ergenlik dönemindeki gencin, ailesi ile olan iletişimi çocukluk çağına göre değişiklik gösterir. Ergenin ailesi ile ilişkilerini konu edinen birçok popüler yaklaşım, birey ile aile arasındaki iletişimi dönem dönem gelişim süreçlerinin etkisiyle sorunlu bir dönem olarak değerlendirmektedir (Yavuzer, 2005). Anne-babalar yaşam döngülerinde hem kendi yaşlanan anne ve babasına bakmak mecburiyetinde kalırlar, hem de büyüme ve olgunlaşma sürecinde çabuk gelişen ve ihtiyaçları artmaya başlayan ergen çocukları hakkında çalışırlar (Yavuzer, 2005).

Anne-babalar bu iki durum arasında kaldıkları için “sandviç kuşağı” olarak adlandırılmıştır (Steinberg, 2007). Ergenlerin bu dönemde olaylara bakış açıları, arkadaşlık seçimleri, kuralsız ve özgür bir yaşam istemeleri, ev yaşamından çok dışarıda arkadaşları ile birlikte denetimsiz zaman geçirmek konusunda baskıcı olmaları, aile içi çatışmaların çıkmasına temel oluşturmaktadır (Steinberg, 2007).

Ergenlerin hızlı gelişimi ve anne-babaların yaşam döngüsündeki değişimi aile bağları ve yaşanan sıkıntıları etkilemektedir. Aile içinde yaşanan değişimler ile ergenin yaşadığı değişimler birbiri ile ilişkidir ve ailede yaşanan sorunları etkilemesi doğaldır (Steinberg, 2007).

Ergenler için çocukluk yıllarında önemli olan anne-babanın yerini, kendileri gibi olduğunu varsaydığı yaşlıları alır. Ergenlerin zaman harcadıkları akran

çevresinin artması ile evde geçirilen zaman azalacaktır ve dışarıda farklı etkinlikler gerçekleştirerek arkadaş gruplarının büyümesini sağlar. Bu da ergenin toplumsallaşmasına katkı sağlayarak anne ve babalarından ayrı kaldıkları için de yetişkin kültüründen gençlik kültürüne geçişe ön ayak olur. Bu aşamada, anne-baba için doğru veya yanlış olan değerler, bilgiler akran grubu kültürünün etkisiyle ergenler için bir kişisel tercih konusu haline gelir (Steinberg, 2007).

Ergenlerin akran grubunu ailesinden daha fazla önemsemesinin nedeni, arkadaşları ile aralarındaki ortak paylaşımlarının olmasıdır (Morsünbül, 2005). Ergenler arkadaş grupları arasında popüler olan ve popüler olmayan biçiminde gruplanabilirler. Kendi aralarında popüler kişi olarak adlandırdıkları, eğlenceli, zeki, iletişim yetenekleri güçlü olan, hoşgörülü, başarılı ve sosyal yetenekleri gelişmiş olan kişilerdir. Popüler olmayan ergenler ise saldırgan, çekinik ve saldırgan-çekinik olmak üzere üç kategoride ele alınabilir. Bu ergenler yaşlıları tarafından onaylanmayan, okul başarıları normalden daha düşük olan, davranış sorunları olan, toplumsal yetenekleri iyi olmayan ergenler olarak gösterilebilir (Steinberg, 2007).

2.2.İLETİŞİM

2.2.1.İletişim Süreci ve Öğeleri

Süreçten kasıt etkenlerin etkileşimi, değişimi ve tekrarlama vurgusunun yapılması olarak açıklamak mümkündür. Bu kavramla süreçte bulunan öğelerin etkileşimi bazında değişimleri açıklar. Süreç olarak iletişim olgusu gerekli bir değerlendirme olmasında, iletişim sürecinin bu süreçte yer alan öğelerine ayrılabilceği, öğelerin birbiriyle ilişki niteliklerinin analiz edilerek, işleyiş tarzlarının kavranmasına ön ayak olur (Dökmen, 2004).

İletişim sürecinin hangi tarzda işlev gösterdiği kapsamında farklı modellerden olan ve en iyi bilinenlerinden Shannon ve Weaver'ın iletişim modelinde gönderici ve alıcı olarak iki ana iletişim ögesi mevcuttur. Bu modelde, iletişim göndericinin iletiyi oluşturması ve şifrelemesi, aracı fonksiyonu gören öğelerle iletinin iletilmesi, alıcının iletiyi algılaması, analiz etmesi ve uygun dönüt sağlamasıyla ilerler. Gordon'a göre (1996) ise, iletişimin öğeleri gönderici, ileti, kanal, alıcı ve geribildirimden oluşur. Söz konusu öğeler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Çakır, 2010).

2.2.1.1.İletişimin Kaynağı (Gönderici)

Kaynak, diğerlerine aktarılmak istenen bir duygu, düşünce ve bilgiyi barındıran ögedir. Gönderici cansız bir kaynak da olabilir. Örneğin, televizyon ve gazete gibi. Kaynak sahip olduğu bu bilgiyi karşısındaki ile paylaşmak isterse, onu bir ileti haline getirmek için söz, yazı, jest, mimik gibi semboller kullanarak kodlar. Kaynağın zihinsel yapısı, geçmiş yaşantıları, ruhsal durumu, iletişim becerisi, ilgileri, gereksinimleri, tutum ve değerleri, aldığı eğitim bu kodlama işlemini etkiler (Demiray, 2010).

2.2.1.2.Mesaj (İleti)

İleti, kaynak kişinin soyut kavram, düşünce, duygu ve amaçlarını temsil eden, gözlenebilir sembollerdir. İleti çoğu kez bu sembollerden birden fazlasını aynı anda içerir. Kaynak kişinin alıcıda amaçladığı davranış değişmesini oluşturabilmesi için, iletişimi alıcının anlayabileceği sembollerden oluşturması, bir başka deyişle, iletiyi alıcının çözebileceği bir şekilde kodlaması gerekir (Cüceloğlu, 2003).

2.2.1.3. Kanal

Alıcı tarafından oluşturulan iletinin en az bir kanaldan alıcıya iletilmesi gerekir. Kanal, iletinin alıcıya mesajı iletmek için kullandığı yoldur. Kanallar beş duyu organımızla sınırlıdır. Gönderici iletisini bunlardan en az birini kullanarak alıcıya iletir. Konuşurken veya ders anlatırken göndericinin sözlerini uygun jest, mimik, vücut hareketleriyle desteklemesi de önemlidir (Durmaz, 2006).

2.2.1.4. Alıcı

İletişim modelinin bir ucunda gönderici, diğer ucunda alıcı yer almaktadır. Alıcı, vericinin iletisini ulaştırmak istediği kişidir. Gönderici tarafından iletilen iletiyi en az bir duyu organı yoluyla alan alıcının, iletinin şifresini anlaması, ona yorum getirmesi ve anlam yüklemesi gerekir. İletişim sorunları bu noktada oluşur. Eğer alıcı vericinin iletisine yüklediği anlamları aynı biçimde kavramışsa, sıkıntı yaşanmaz ancak olması gerekenden farklı kavranmışsa, iletişimde sorun vardır. Burada, anlaşılması gerekenlerin kavranmasına engel olan alıcıyla, göndericiyle her ikisinin içinde bulunduğu koşullarla, ileti ile ilgili faktörler söz konusu olmaktadır.

İletişimsel sorunların temel sebebi, göndericinin iletisini hazırlarken kullandığı kodlara alıcının sahip olmaması veya iletiyi kavrarken işlevsiz yolların kullanılıyor olmasıdır. Göndericinin görevi olan alıcının çözebileceği biçimde kodlanması alıcıda ileti ile ilgili sorular yaratabilir (Çağlar ve Kılıç, 2009).

2.2.1.5. Dönüt (Geribildirim)

Göndericinin amacı, iletisine yüklediği anlamın alıcı tarafından doğru olarak algılanmasıdır. Bu amacın hangi ölçüde gerçekleştirebildiğini alıcının iletiye (uyarıcıya) göstereceği tepkiler gösterir (Bolat, 1996; Ergin ve Birol, 2000). Alıcının iletiye karşı gösterdiği tepkilere dönüt denir. Alıcının ne anladığını açıklayan sözleri, sorduğu soruları, iletileri alırken gösterdiği jestler, mimikler, vücut hareketleri, verilen sınavdaki başarı derecesi, göndericiye iletinin alıcı tarafından anlaşılma derecesi hakkında ipuçları olabilir (Balcı ve Yılmaz, 2000). Söz konusu durumla ilgili tüm faktörlerin dikkate alınmasıyla etkili iletişim kurulabilirken, bu süreçte bazı detaylara takılı kalmak ise süreci geriletir. Olası seçeneklerin başka noktalardan değerlendirilmesi etkili iletişim kapsamında hem kaynak, hem de alıcı vardıkları netice bakımından birbirine son derece yakın yer tutmaktadır. Empati kurabilen ergenlerin iletişimde dönüt verirken daha başarılı oldukları aşikârdır. Uygun içerik ve duygu yansıtması yapıldığında iletişimde sorun yaşanmamaktadır (Altıntaş ve Çamur, 2004; Künücen, 2006).

2.2.2. İletişim Türleri

İlgili literatür incelendiğinde, iletişimin iletinin iletilişi bakımından sözlü ve sözsüz çalışma hedefi tek ve çift yönlü iletişim olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Dökmen, 2004).

2.2.2.1. Sözel iletişim

İnsanların bilim ve sanat etkinliklerine katılım sağlamaları yeni bilgi ve duygular deneyimlemeleri, becerilerini daha üst noktaya çıkartmaları çoğunlukta sözel iletişimle gerçekleşen bir durumdur (Zıllıoğlu, 2003). Konuşma dili sözlü iletişimin temel ögesidir. Konuşurken, dinlerken, düşünürken, görsel iletileri anlamlandırırken, birey kendi ana dilini veya herhangi bir dili kullanır. Ancak,

iletişim kurulan herkesin aynı ifadeleri anlayabilmesi ve bu nedenle dilbilgisi kurallarını göz önünde bulundurması ve sınıf içi iletişimin sağlıklı gerçekleşmesi için öğretmen ve öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmesi gerekir (Cüceloğlu, 2003).

Kaynak olarak öğretmenler ve öğrenciler bilgiye konuşma yoluyla açıklık getirirler. Konuşma ile gönderilen iletileri söz ve ses olarak ikiye ayırır. Sözel iletişimin söz unsuru, söylenen sözcükler ve onların anlamını içerirken; ses unsuru, sesin kararlılığı, telaffuzu, tonu, ritmi, vurgusu gibi değişkenleri kapsar (Bolat, 1996; Ergin ve Birol, 2000).

Göndericinin amacında olan bireye ulaşabilmek maksadıyla ilk olarak iletinin barındırdığı düşünce, duygu ve bilgi sembolik araç olan dil yoluyla şifrelenir. Kısa, dikkat çekici, çarpıcı nitelikte olan iletilerin şifrelenmesi kolay aynı zamanda zihinde tutulması daha kolay kalıcı bir şekildedir. Bu özellikleri içermeyen mesajlar hedef noktaya varsa da, algılanma sorunu yaşar yahut hiç algılanmaz, algılansa bile yanlış kodlanma ile karşı karşıyadır. Başka bir deyişle, gönderilen ileti ile alınan ileti arasında farklar oluşmasına, iletinin doğru alınamamasına yol açacaktır. Dilin aktif kullanımı sayesinde var olan sözlü iletişim, dille iletişim ve dil-ötesi iletişim kategorilerine ayrılmaktadır. Sesin niteliğiyle ilgili her şey, ses tonu, sesin hızı, şiddeti, vurgulamalar, duraklamalar ve benzeri özellikler dil ötesi çerçevesinde değerlendirme ve “nasıl” söylendiği dil-ötesi iletişimle görülürken “ne” söylendiği dil iletişimiyle ilgilidir (Dökmen, 1997; Tutar ve Yılmaz, 2010).

Sözel iletişimde sen ve ben dili olarak kullanılan kavramlar iletişimde önemli bir yer tutar. Sözel iletişimde ben dilini kullanılması sen dilinin yarattığı tahribatlar ilişkilerden uzak tutar ve ben dilinin gücüne işaret eder. Bireyin sergilediği, toplumca kabul görmeyen eylemlerine cevaben kendisini suçlayan, yargılayan ve benzeri yükü barındıran iletileri içeren sen dilini çoğunlukla duymaktan hoşlanmaz. Kişinin savunmacı bir tutum geliştirmesine yol açar (Bolat, 1996; Ergin ve Birol, 2000).

2.2.2.2. Sözel Olmayan İletişim

Sözel olmayan iletişim, sözel iletişimi destek veren, bireylerin gerçek his ve fikirlerine dair iletiler aktaran birçok mimik ve jestleri kapsamaktadır. Bireylerarası aktarımlarda iletmeye çalışılan manaların yarısından fazlası sözel olmayan iletilerle aktarılmaktadır. Sözel ve sözel olmayan iletiler kıyaslandığında, çoğunlukla ön plana çıkan sözel olmayan mesajlardır. Aşağıda sözel olmayan iletişimi etkileyen etkenlerden, göz ilişkisi, yüz ifadesi, vücut duruşu ve kişilerarası uzaklığa kısaca değinilmiştir (Aydoğan ve Kaşkaya, 2010).

2.2.2.2.1. Göz İlişkisi

Gözün kendisi başlı başına bir ileti kaynağıdır. Kişi gözlere bakıyorsa, ilgi duyuyor demektir; bir kimsenin gözünü kaçırması onun bir şey saklamak istediğini ifade edebilir. İletişimde göz ilişkisi konuşan kişinin düşüncelerini bir çerçeveye sığdırmasını çok kısa bir süre için kesebileceği; fakat dinleyenin göz ilişkisini devam etmemesi, konuşmacı bakımından ilgisizlik olarak değerlendirebileceği belirtilmiştir (Aydoğan ve Kaşkaya, 2010).

2.2.2.2.2. Yüz İfadesi

Yüz mimikleri sayesinde tüm duyguların tamamına yakını ifade etmek olasıdır. Yüz kaslarının anlatım mahiyetiyle kullanılıyor olması mimikler kavramının oluşmasını sağlar. Alın ve kaşlar, yüzün alt kısmı ve gözler yüzde duygu anlatan üç bölüm olması da iletişimde muhatabının, ne söylediğinden çok yüz ifadesi ile ona söyledikleri ile ilgili mesajlar aktarması örnek verilebilir (Çetinkaya ve Alparslan, 2011).

2.2.2.2.3. Vücut Duruşu

Omuzların düşmüş olması yorgunluk veya çökkünlük, omuzların dik olması ise kendine güveni anlatır. Vücudun duruşu, kişilerarası iletişim vücut duruşunun önemini belirten noktalardandır (Çetinkaya ve Alparslan, 2011).

2.2.2.2.4. Kişilerarası Uzaklık

Kişilerarası iletişimde kullanılan uzaklıklar da bireylere o ilişkinin niteliğine dair epeyce ipucu vermektedir. Uzaklıkları özelden genele olacak tarzda dörde ayırmak mümkündür:

1. Mahrem görülen mesafe: 30-35 cm
2. Kişisel ve samimi olarak lanse edilen mesafe: 40-80 cm
3. Sosyal olarak görülen mesafe: 80 cm-2 m
4. Genel topluma açık mesafe: 2 m ve üzeri (Cüceloğlu, 2003).

Dilin kullanımı dışındaki iletişim biçimleri, sözsüz iletişim kategorisinde yer almaktadır. Yüz ve beden iletişimine mimik, yüz ifadesi, göz ilişkisi, jest ve vücut duruşu yön vermektedir. Bedensel temas da karşısındaki bireye sözel olmayan yolla ileti verme yoludur. Bununla birlikte yer kullanımı, kişisel alan ve mesafe kullanımını ifade eden sözsüz iletişim kategorilerinden biridir. Üstümüze giydiğimiz kıyafetten, sürdüğümüz güzel kokulardan ve takılarımıza kadar değişik araç ve gereçlerin kullanımı yoluyla başka kişilere ileti verilmesi de bir başka sözsüz iletişim yoludur (Cüceloğlu, 2003).

2.2.2.3. Tek Yönlü İletişim

Tek yönlü iletişim, iletinin göndericiden alıcıya iletilmesi ve alıcı tarafından herhangi bir dönüt (geri bildirim) olmaması halidir. Tek yönlü iletişimde iletiyi gönderen göndericinin ve hedefin sayıları değişiklik gösterebilir, gönderici bir kişi, hedef birden fazla kişi olabileceği gibi; göndericinin çok kişi olması hedefide bir kişiden oluşması olabilir. Ancak daha sık rastlanan tek yönlü iletişim göndericinin bir kişi olması, hedefin de birden fazla olmasıdır. Tek yönlü iletişimin diğer bir yönü de, gönderici iletiyi gönderdiği kişiden herhangi bir geribildirim beklemez ve zaten göndericinin amacı iletiyi alıcıya aktarmaktır. Tek yönlü iletişim adından da anlaşılacağı gibi iletiyi tek taraflı gönderip alıcı tarafından iletinin nasıl algılandığı konusuna bakmaz. Aslında tek yönlü iletişim “ karşılıklı iletişimden” çok, doğrudan “bilgi” aktarımıdır (Yağbasan, 2008).

Tek taraflı iletişim, öğretmen odaklı geleneksel öğretim metotlarında öğretmenin kendi alanında bilgi ve becerilerinin tek kaynağı olarak kabul görür ve eğitim ve öğretimin kalitesi, kazandırılan bilginin miktarıyla değerlendirilir. Tek yönlü iletişim çerçevesinde, gönderici statüsündeki öğretmenin içinde bulunduğu faktörler, pozisyon ve rol sebebiyle bir anlatım özgürlüğüne ve ayrıcalıklı niteliğe sahiptir (Yüksel, 2013). Öğretmenin böylesi iletişim tarzları benimsemelerinin temel sebebi kalabalık sınıflardır. Öğretmenin öğrenciye aktarması gereken bilgi birikiminin fazla olmasına ve zamanın da kısıtlı olması öğretmenin bu metodu seçmesinde etkili rol almaktadır. Tek yönlü iletişimin merkezi öğretme çok kısa zamanda, çok sayıda öğrenciye çok sayıda bilgi kazandırabilir. Bunun yanında, öğrencilerin dinleme ve not alma becerilerini gelişmesine yardımcı olabilir. Bu iletişim tarzında öğrenciye konuşma, soru sorma, derse katılma, tartışma ve eleştiri yapma imkânı sunulmamasının yanı sıra, öğrencinin konuya dair düşüncelerini açıklama ve yorumlama imkânı vermemektedir.

Öğretim genelde sözel yolla iletilen iletileri dinlemeye dayalıdır. Tek taraflı dinlemede öğrenme ortamı zamanla tekdüze ve sıkıcı bir durum almakta, ilgi ve dikkatin başka yöne kaymasına, bedenlen ve zihnen öğrencilerde bitkinliğe bıkkınlığa kaynaklık ederek motivasyonu ve öğrenme isteğini yok eder. Dinleme yolu ile öğrenmede gönderilen ileti ile alınan ileti birbiriyle örtüşmemektedir. Tek yönlü iletişimin etkili olması için, öğretmenin konuşma becerisinin, dili kullanabilme gücü ve ifade yeteneğinin, öğrencinin dinleme becerisinin gelişmiş olması gerekmektedir (Yüksel, 2004).

2.2.2.4. İki Yönlü İletişim

Tek yönlü iletişimin aksine iki yönlü iletişim, göndericinin iletisine alıcıdan geribildirim aldığı anda oluşan iletişimdir. İki yönlü iletişimde gönderen ve alan karşılıklı etkileşimde olmalıdır. İletişimde önemli olan, taraflar arasında anlam birliğinin kurulmasıdır. Sonucu anlamak için alıcının gönderdiği tepkilere bakılır. İki yönlü iletişim, göndericiye alıcının reaksiyonlarını fark etme imkânı verdiği için, öğrenme mekânında çoğunlukla bu iletişim tarzı tercih edilmesinde öğretmenin bilgiyi ve doğruyu kendi tekelinde görmemesi etkili olmaktadır. Öğretmen iletirken iletirken gönderici, geribildirimi alırken alıcı konumundadır. Öğretmenin

konumunun değişmesi, gönderilen iletinin aktaranına paralel midir ve bu sürede bazı kaymalar var mıdır onları düzenlemek ve böylece iletilerin anlam bütünlüğünü sağlama fırsatı sunmaya yarayan iletişimidir (Tekinalp ve Uzun, 2009).

İki yönlü iletişim de öğrenci öğrenme ortamındaki etkinliklere katılma ve konu ile ilgili düşüncelerini söyleme imkânı bulması ve bu yöntemi kullanan öğretmenin öğrenciye konuşma fırsatı vermesi öğrenci açısından çok yararlıdır. Bu bakımdan iletişimin iki yönlü olduğu bir öğrenme ortamında öğrenci eleştiri yapabilme ve tartışma yetisini geliştirebilir (Güngör, 2011).

Tek Yönlü İletişim ile İki Yönlü İletişim Arasındaki Farklar:

Tek ve iki yönlü iletişim çeşitli yönlerden farklılıklar göstermektedir. Tek ve iki yönlü iletişimin farkları şunlardır (Gürüz ve Eğinli, 2007; Özgüven, 2011):

- Tek yönlü iletişim, çift yönlü iletişime göre daha hızlı ilerler.
- Tek yönlü iletişimde iletişimin doğruluğundan her zaman emin olunamaz, ama iki yönlü iletişimin doğruluğu saptanır.
- Tek yönlü iletişimde alıcı kendinden her zaman emin değıldir, iki yönlü iletişimde ise tersi durum söz konusudur.
- Tek yönlü iletişimde alıcı iletiyi hep doğru değılendiremez. İki yönlü iletişimde alıcı iletiyi daha doğru değılendirme fırsatına sahip olur.
- Tek yönlü iletişim gürültü ve ona benzer dış etkenlerden uzaktır oysa iki taraflı iletişimde bunlar etkindir
- İki yönlü iletişimtek yönlü iletişime göre daha demokratik bir iletişim biçimidir.

2.2.3. Etkili İletişim

İletişimin son hedefi bireyler arası etkileşimi sağlamaktır.

Etkili iletişim, göndericinin ilettiği mesajların hedef kitle ve ya bireyce göndericinin maksadına uygun bir şekilde davranış göstermesi ve bu biçimde sağlıklı iletişim sağlanması için, göndericiyle mesajı alacak olanın birbirlerinin tarzlarını ve dış şartlarını da kapsayan bütünsellikte yargılamasına olanak tanır. Böyle yaklaşım ancak sözlü, sözsüz iletileri ortaya çıkartan tüm eylemler bağını oluşturmasıyla bir bütüncül yorum yapılmasıyla sağlanabilir (Gürüz ve Eğinli, 2007).

İletişim göndericinin ve alıcıların yaşamsal birikimlerinden ve kültürlerinden etkilenmektedir. Bu etkenler iletişimin biçimini etkiler. Kişilerarası iletişimin sağlıklı ve etkili olabilmesi için üç temel ön koşul vardır (Cüceloğlu, 2003):

- ☐ Doğallık
- ☐ Kabul etme/Saygı
- ☐ Empati

2.2.3.1. Doğallık

Ergenlerin yapmaya çalıştığı iletişim esnasında kişinin karşısındaki bireye dürüst ve açık olması olan doğallık, diğer faktörlere oranla daha anlamlıdır.

İletişim esnasında ergenlerin içten bir tarzda olması aynı zamanda güvenilirliği de artırır (Cüceloğlu, 2003).

2.2.3.2. Kabul etme/Saygı

İnsanlarının birbirlerinin varlığına saygı duymaları, bu kişiyi kendine özgü nitelikleri ile kabul etmelerine “koşulsuz kabul” denir. Öğretmenler öğrencilerinin becerilerini değerlendirmeli ve öğrencilerin kendilerine ilişkin farkındalık yaratmasını sağlamalıdır. Öğretmenler sözlü veya sözsüz dil kullanarak çocukta iyi hisler sağlanmalı, yeteneklerine ilişkin çalışmalar yapmalı, öğrencinin başarısızlık duygularını engellemelidir (Cüceloğlu, 2003).

2.2.3.3. Empati

Kişilerarası iletişimde bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyabilme ve onun penceresinden olayları değerlendirebilme becerisidir. Empatik beceri, kişilerarası iletişimi geliştirmenin yanında ilişkiye anlam katan bir özelliktir. Empatik beceri, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde önemlidir. Öğretmenlerin empatik davranışları öğrencilerine bir model olarak sunmaları, empatiyi öğrenmelerine ve öğretmenleri tarafından anlaşılmasını katkıda bulunur (Cüceloğlu, 2003).

2.2.4.İletişim Engelleri

İletişim süreçlerinde ileti, farkında olarak veya olmayarak kaynaktan alıcıya olumsuz olarak da ulaşabilir. Olumsuz iletiler iletişim sürecindeki geribildirimleri kısıtlayabilir. İletişim sürecindeki engeller, bir iletinin verilmesini ve alınmasını olumsuz olarak etkileyen tüm etkenlerdir (Balcı ve Yılmaz, 2000; Çağlar ve Kılıç, 2009). İletişim engellerini göndericinin alıcıyla ilgili duyguları algılayamaması veya alıcının göndericide meydana gelen duyguların farkına varamaması olarak açıklanabilir. İletişimde engel oluşturabilecek etkenler şu şekilde sıralanabilir (Balcı ve Yılmaz, 2000; Çağlar ve Kılıç, 2009).

1. Emretmek, yönlendirmek (Hiçbir zaman kullanılmamalı).
2. Uyarıda bulunmak, gözdağı vermek (Hiçbir zaman kullanılmamalı).
3. Ahlak dersi vermek (Sorun yokken kullanılabilir).
4. Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek (Sorun yokken kullanılabilir).
5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek (Sorun yokken kullanılabilir).
6. Yargılayıcı olmak, eleştirici olmak (Hiçbir zaman kullanılmamalı).
7. Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirmeler yapmak (Sorun yokken kullanılabilir).
8. Ad takmak, alay etmek (Hiçbir zaman kullanılmamalı).

9. Yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak (Sorun yokken kullanılabilir).

10. Güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak (Sorun yokken kullanılabilir).

11. Soru sormak, sınamak, çapraz sorgulamak (Sorun yokken kullanılabilir).

12. Karşılaştırma yapmak (Hiçbir zaman kullanılmamalı)

2.3. UTANGAÇLIK

2.3.1. Utangaçlığın Tanımı ve Belirtileri

Yakın tarihlere kadar insanoğlunun sahip olduğu önemli özelliklerden biri olan utangaçlık, günümüzde bireylerarası yaşantılara olumsuz tesirde bulunan etkenlerdendir. Utangaçlık, “herhangi bir ortamda başkalarının da bulunması halinde yaşanan tedirginlik ve kısıtlanma duygusu” olarak tanımlanmaktadır. Pilkonis’in 1977 yılında yaptığı tanımda ise “utangaçlık, toplumsal durumlardan uzaklaşma, sosyal ortamlara katılmada başarısızlık” olarak belirtilmiştir. Zimbardo’ya göre toplumsallaşma esnasında oluşan utangaçlık, özellikle taze olaylar, yeni özneler ve nesnelerle karşılaştığında kişide meydana gelen kaygı ve isteksizlik olarak tanımlanmıştır (Yılmaz, 2011). Utangaçlığın birçok tanımı yapılmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucunda utangaçlık, toplumsallaşma sorunu yaşayan bireylerde herhangi bir ortamda aklından geçenleri söyleyememenin sıkıntı yaratması durumudur. Çoğu kişilerde utangaçlığın yarattığı sıkıntılı durumlar fiziksel görünümüne de yansımaktadır (Yüksel, 2002; Yüksel, 2005). Cardduci ve Zimbardo 1975-1995 yıllar arasındaki utangaçlıkla ilgili yapılan çalışmalarını değerlendirerek, utangaçlığın neden ve sonuçlarını, kişi üzerinde yarattığı etkileri ve bu etkilerin sonuçlarını aşağıdaki gibi özetlemektedirler (Akt.,Durmuş, 2007; Yılmaz, 2011).

1975’ten 1995’e kadar geçen sürede utangaçlık oranı %40’tan %48’e çıkarak %8’lik bir artış göstermiştir. Bu sonuca göre, utangaçlığın 20 yılda arttığı bulunmuştur. Ergenlerde görülen utangaçlığın çoğu gizlidir; genelde kişi utangaç olduğunun farkında değildir veya farkında olup bunu gizlemektedir. Kişide görülen

utangaçlık hastalık derecesine gelindiğinde ortaya çıkmaktadır. Çalışmalar utangaçlığın kalıtsal olmadığını, sadece bazı kişilerin buna yatkın olarak doğduğunu göstermektedir. Bireyin yaşadığı kötü yaşam koşulları ve olumsuz yaşam deneyimleri utangaçlık özelliğinin oluşmasını sağlamaktadır. Utangaçlığın her ülkede görülme oranı farklı olup bu durumun en az görüldüğü ülkenin İsrail olduğu öne sürülmüştür (Akt.,Yılmaz, 2011; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013).

Övgü, kültürel açıdan utangaçlığı oluşturan öğelerden biridir. Ergenleri suçlama eğilimi de başka bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Durmuş, 2007).

Gard'a (2000) göre, utangaç olan insan, ilk kez bulunduğu sosyal ortamlarda kaygılı olup çekimser davranır. Başkalarının dikkatini çekebilecek herhangi bir toplulukta birey onlarla birlikte olmak ister, fakat yaşadığı içsel korku ve kaygıdan dolayı yapamaz ve bundan dolayı istemediği halde yalnız olmayı yeğler. Gard, utangaçlığın belirtilerini şöyle özetlemiştir (Yüksel, 2002; Yüksel, 2005). Kalabalık ortamlardan uzaklaşmak, yeni bir arkadaş edinmede sıkıntı yaşamak, zamanın çoğunu bilgisayar başında sosyal medyada geçirmek, başkaları ile iletişime geçmekte sıkıntı yaşamak, bir ortama girerken tüm bireylerin ona göz diktiğine inanarak endişelenip kaygılanmak; nasıl davranacaklarını bilmemeleri ve insanlarla iletişime geçememeleridir. Bireyin utangaç olması, onun olumsuz bir kişiliğe ve kötü özelliklere sahip olduğu anlamına gelmez (Akt.,Yılmaz, 2011; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013).

Utangaç bir birey başkasıyla olan iletişimde ve ilişkisinde güçlük yaşar. Aslında birçoğumuz için düşündüklerini endişelenmeden rahatça söylemek normal bir davranışken, utangaç biri için bu oldukça zor bir durumdur. Utangaç insanlar doğaları gereği görüşlerini rahatlıkla söyleyemez, karşısındaki kişiyle göz ilişkisi kuramaz ve rahat bir duruş gösteremezler (Durmuş, 2007; Yılmaz, 2011). Henderson ve Zimbardo (1998), utangaçlığın belirtilerini dört başlık altında göstermişlerdir. Utangaçlığın belirtisi olan geri gitme ve edilgen olma davranışsal bir belirtiyse, bireyde meydana gelen hızlı kalp atımları da fizyolojik belirtiyse ve bunu fark edip acı çekme ise duygusal belirtilerin göstergesidir (Akt.,Yüksel, 2002; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013).

2.3.2. Utangaçlığın Oluşmasında Biyolojik Etkenler

Utangaçlığın tanımıyla ilgili birçok kavram ifade edilip açıklandı. Ergenlerdeki utangaçlığı temel alarak çalışmalarını (1992-1999) gerçekleştiren Kağan, utangaçlığı temel bir yaratılış olarak görüp çalışmaları sonunda ortaya çıkan sonuçları temel alan biyolojik görüşü oluşturmuştur. Kağan'ın ortaya attığı biyolojik görüş, birçok önemli araştırmalarda kaynak olarak kullanılmıştır. Utangaçlığın kaynağı ile ilgili yaptığı araştırmalar ve çalışmalarla Kağan, utangaçlığı çocuğun sonradan değil, doğuştan getirdiği özelliklerden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Kağan'a göre utangaçlığın özelliklerini taşıdığını düşünen kişilerin çoğu, bunun çocukluktan geldiğini iddia etmişlerdir. Fyer ve diğer araştırmacılar utangaçlığın doğuştan geldiğine inanarak bunun genetik geçişinin nasıl olduğunu araştırmak için çalışmalarını ikizler üzerinde yapmışlardır (Akt.,Yılmaz, 2012).

2.3.3. Utangaçlığın Oluşmasında Çevresel Etkenler

Crozier'e (2001) göre, utangaç kişi mutlaka çocukluk çağında bir engellemeye uğramıştır. Crawford ve Taylor, yaşamın ilk zamanlarından beri var olan utangaçlığın nedeninin ailenin tutum ve davranış şeklinin olduğunu ileri sürmüştür. Bu araştırmacılara göre, birey genelde aile yapısının özelliklerini taşıyıp onların yaşamsal kalıplarıyla şekillendirilmişlerdir. Anne-babalar düşündüklerini rahat bir biçimde ifade edemeyen, yaptıklarının ve söylediklerinin arkasında kararlılıkla duramayan kişilerse, çocuğun büyüyünce çekingen ve tutarsız olma olasılığı yüksektir (Yüksel, 2002). Aynı şekilde aşırı eleştireci bir tutum gösteren anne-babalar çocuğunu sürekli olarak eleştiriyorsa, kişide özgüven eksikliği ve kendini iyi şeylere layık görmeme düşüncesi oluşur (Yüksel, 2005). Bu yüzden ailenin bilinçli olması önemli olmaktadır. Utangaçlık, utangaç anne-babadan veya çocuğu büyüten kişiden çocuğa rahatlıkla geçer. Her ne kadar çocuk dünyaya özgüveni yüksek bir birey olarak gelse de, kendini değerli görmeyen, başkalarının yanında silik, utangaç bir tavır gösteren anne-babanın yetiştirme yöntemiyle bu güven yok olup gider (Akt.,Yılmaz, 2011).

BÖLÜM III

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde bu araştırmanın hedefledikleri hakkında analizler ve bulunan sonuçlar işlenecektir. Bu araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile istatistiksel teknikler açıklanmaktadır. Son olarak araştırma sürecinde göz önünde bulundurulmuş etik kurallar belirtilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

3.2. Araştırmanın Örneklemi ve Evreni

Araştırmanın örneklemi Kasım 2015-Aralık 2015 tarihleri arasında İstanbul ili Beşiktaş İlçesinde 14-18 yaşlar arasındaki öğrenciler arasından rastlantısal olarak seçilen 200 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinin Beşiktaş İlçesinde 14-18 yaşları arasındaki lise öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem alınan

öğrencilere, çalışmanın amacı ve konusu hakkında sözel olarak bilgi verilmiş ve katılmaya gönüllü olan öğrenciler çalışmaya alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formunda (öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, kaç kardeş oldukları, kaçınıcı çocuk oldukları, anne-babalarının eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi) sorular yer almaktadır (EK-I). Bu form ile öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ve utangaçlık düzeylerine etki edebileceği düşünüldüğü için bilgi toplamak amaçlanmıştır.

3.3.2. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği 1997 yılında Korkut tarafından geliştirilmiştir. İBDÖ ilk olarak lise öğrencilerinde kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Bir süre sonra ölçeğin üniversite öğrencileri ve yetişkinler için güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları da yapılmıştır. İBDÖ ergenlerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamaya yöneliktir. İBDÖ ergenlerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemek için toplam 25 maddeden oluşan beşli Likert tipinde geliştirilmiştir. Ölçeğin üniversite öğrencileri ile yapılan güvenilirlik çalışmasında güvenilirlik katsayısı 0.78, iç tutarlılık katsayısı ise 0.86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin puanlanması 1-5 biçiminde; hiçbir zamandan hiçbir zaman (1), nadiren (2), bazen (3), genellikle (4) ve her zaman (5) biçiminde yapılmıştır. Ölçekte ters sorular olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalığı kişilerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir (Başerer, 2014).

3.3.3. Utangaçlık Ölçeği (UÖ)

1990 yılında Cheek tarafından geliştirilen Utangaçlık Ölçeği, 2001 yılında Güngör tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek iki aşamalı olarak çalışılmıştır. Birinci aşamada, Cheek tarafından geliştirilen 13 soru psikolojik danışma ve rehberlik alanında uzman bir kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Psikolojik

danışma ve rehberlik alanında uzman olan 10 birey tarafından ölçeğin maddelerinin utangaçlığı hangi derecede ölçebildiği incelenmiştir. UÖ'nün birinci aşamasında 13 maddesi geliştirilmiştir. İkinci aşamada ise, üniversitede öğrenim gören 300 öğrenciye “kendilerini hangi durumda utangaç hissettiklerine” ilişkin açık uçlu bir soru sorularak bir liste oluşturulmuştur. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan oluşan listedeki maddelerden Cheek'in UÖ'deki maddelerle aynı veya benzer olan maddeler temizlenmiş ve öğrencilerin verdikleri cevaplardan elde edilen yedi madde Cheek'in geliştirdiği 13 maddelik ölçeğine eklenmiş ve 20 maddelik beşli Likert tipi yeni bir ölçek oluşturulmuştur. Kişinin ölçekten aldığı puanının yüksek olması kendisini utangaç olarak algıladığını göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliği, test-tekrar test ve iç tutarlılık olmak üzere iki yolla hesaplanmıştır. Ölçeğin 78 öğrenciye üç hafta ara ile iki kez uygulanması sonucunda bulunan korelasyon katsayısı 0.83, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0.91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin puanlanması 1-5 biçiminde; bana hiç uygun değil (1), uygun değil (2), kararsızım (3), bana uygun (4) ve bana çok uygun (5) biçiminde yapılmıştır. Ölçekte ters sorular olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalığı kişilerin utangaçlık düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Demirbaş, 2009).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Kasım 2015-Aralık 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada katılımcılara, kişisel bilgilerini içeren Kişisel Bilgi Formu (KBF), İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) ve Utangaçlık Ölçeği uygulanmıştır. Veriler, araştırma kapsamında örnekleme oluşturan lise öğrencilerinden yüz yüze görüşme yoluyla toplanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler öğrencinin kendisinden izin alınarak yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 15 dakika sürmüştür. Görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ile Utangaçlık Ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda ölçeklerin dağılımının normal dağılmadığı saptanmıştır (*sırasıyla*, $z=.281$, $p=0,001$; $z=.307$ $p=0,001$). Ölçekler normal dağılım göstermediği için istatistik değerlendirmelerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiye Spearman korelasyon testi ile bakılmıştır.

3.6. Etik

Örneklem grubunu oluşturan İstanbul ili Beşiktaş İlçesindeki lise öğrencilerine testlere verecekleri yanıtların gizli tutulacağı hiçbir kişisel bilgi paylaşımı olmadan istatistiksel analizlerde kullanılacağı ve bu şekilde tez çalışmasında yer alacağı konusunda bilgi verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçların tabloları, yorumları ile birlikte sunulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen veriler grubun genel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolastırılmıştır.

Tablo 4.1. Örneklem Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı (n=200)

		F	%
Cinsiyet	Kız	100	50.0
	Erkek	100	50.0
Yaş	14 yaşında	34	17.0
	15 yaşında	38	19.0
	16 yaşında	60	30.0
	17 yaşında	37	18.5
	18 yaşında	31	15.5
Kaç kardeş oldukları	Tek çocuk	25	12.5
	İki kardeş	59	29.5
	Üç kardeş	64	32.0
	Dört kardeş	36	18.0
	Beş kardeş ve üzeri	16	8.0
Doğum sırası	İlk çocuk	78	39.0
	Ortanca çocuk	69	34.5
	Son çocuk	53	26.5
Anne baba birlikteliği	Birlikteler	173	86.5
	Boşandılar	27	13.5
Annelerin eğitim düzeyi	Okuryazar ve altı	25	12.5
	İlkokul mezunu	70	35.0
	Ortaokul mezunu	42	21.0
	Lise mezunu	27	13.5
	Üniversite mezunu	24	12.0
	Yüksek lisans ve üzeri	12	6.0
Babaların eğitim düzeyi	Okuryazar ve altı	26	13.0
	İlkokul mezun 34	17.0	
	Ortaokul mezunu	54	27.0
	Lise mezunu	40	20.0
	Üniversite mezunu	26	13.0
	Yüksek lisans ve üzeri	20	10.0

		<i>F</i>	<i>%</i>
Anne-babanın çalışma durumu	İkisi de çalışıyor	66	33.0
	İkisi de çalışmıyor	12	6.0
	Yalnız baba çalışıyor	122	61.0
Ailelerin gelir düzeyi	Düşük	16	8.0
	Orta	83	41.5
	İyi	61	30.5
	Çok iyi	40	20.0
Davranış biçimi	Sakin	49	24.5
	Saldırgan	47	23.5
	Girişken	64	32.0
	Çekingen	40	20.0
Okul başarısı	Düşük	48	24.0
	Orta	52	26.0
	İyi	61	30.5
	Çok iyi	39	19.5
Okuldan memnun olma durumu	Memnun	155	77.5
	Memnun değil	45	22.5

Araştırmada kişisel bilgi formunu ve ölçek sorularını yanıtlayan 200 öğrencinin 100'ünü (%50.0) kızlar, 100'ünü (%50.0) erkekler oluşturmuştur. Öğrencilerin yaş ortalamasının 15.96 ± 1.29 (aralık: 14-18 yaş) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin 64'ü (%32.0) üç kardeş olduğunu, 78'i (%39.0) ilk çocuk olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin 70'in (%35.0) annesinin ilkokul mezunu olduğunu, 54'ü (%27.0) babasının ortaokul mezunu olduğunu, 122'si (%61.0) yalnız babasının çalışmakta olduğunu, 83'ü (%41.5) ailesinin gelirinin orta düzeyde olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin 64'ü (%32.0) girişken yapıda olduğunu, 61'i (%30.5) okul başarısının iyi olduğunu, 155'i (%77.5) okulundan memnun olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ilk olarak “öğrencilerin cinsiyetleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.2:Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	P
İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	Kız	100	95.11	13.18	4162.50	0.040*
	Erkek	100	89.43	12.29		
	Toplam	200				
Grup		N	X	SS	U	P
Utangaçlık Ölçeği	Kız	100	31.86	10.21	4022.00	.0098
	Erkek	100	34.43	12.29		
	Toplam	200				

*p<0.05

Tablo 4.2.’te görüldüğü gibi, öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında İBDÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p<0.05$). Bu fark İBDÖ puanları açısından kızların lehine anlamlı bir farktır [$U=4162.50$, $p=0.040$]. **Kızların erkeklere göre iletişim becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında UÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ikinci olarak “Öğrencilerin yaşları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.3:Öğrencilerin Yaşları İle Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>KW</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı fark</i>
İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	16 yaşında	56	86.25	12.73	4	8.31	.041*
	14 yaşında	31	87.19	13.09			
	15 yaşında	36	90.66	14.55			
	17 yaşında	33	93.18	14.03			
	18 yaşında	30	95.93	13.57			
	Toplam	50					5>4
<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>KW</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı fark</i>
Utangaçlık Ölçeği	16 yaşında	56	35.90	12.08	4	6.73	.034*
	14 yaşında	31	34.41	12.16			
	15 yaşında	36	30.86	9.91			
	17 yaşında	33	28.24	12.06			
	18 yaşında	30	27.29	8.66			
	Toplam	50					5>4

*p<0.05

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi, öğrencilerin yaşları arasında iletişim becerileri ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [k-w=8.31; p=.041]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. **İletişim becerileri ölçeği puanları açısından 17-18 yaş arasında olan öğrencilerin lehine anlamlı bir fark vardır. 17-18 yaş arasında olan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla iletişim becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Öğrencilerin yaşları arasında utangaçlık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [k-w=6.73; p=.034]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. **Utangaçlık ölçeği puanları açısından 17-18 yaş arasında olan öğrencilerin lehine anlamlı bir fark vardır. 17-18 yaş arasında olan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla utangaçlık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde üçüncü olarak “Öğrencilerin kaç kardeş oldukları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.4: Öğrencilerin Kaç Kardeş Olduklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>KW</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı fark</i>
<i>İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği</i>	Tek çocuk	25	88.09	13.75	4	4.36	0.359	-
	İki kardeş	59	90.38	12.02				
	Üç kardeş	64	92.03	12.92				
	Dört kardeş	36	93.47	15.90				
	Beş kardeş ve üzeri	16	94.84	16.47				
	Toplam	200						
	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>KW</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı fark</i>
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	Tek çocuk	25	36.60	13.47	4	5.87	0.209	-
	İki kardeş	59	32.33	10.32				
	Üç kardeş	64	31.62	10.64				
	Dört kardeş	36	35.75	12.76				
	Beş kardeş ve üzeri	16	30.93	9.77				
	Toplam	200						

Tablo 4.4’te görüldüğü gibi, öğrencilerin kaç kardeş olduklarına göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış ve İBDÖ ve UÖ puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dördüncü olarak “Öğrencilerin kaçınıcı çocuk oldukları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.5: Öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Olduklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
<i>İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği</i>	İlk çocuk	78	92.05	12.40	2	4.34	0.114	-
	Ortanca çocuk	69	94.56	14.23				
	Son çocuk	53	92.78	12.29				
	Toplam	200						
	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	İlk çocuk	78	33.03	11.63	2	3.08	.215	-
	Ortanca çocuk	69	30.21	9.93				
	Son çocuk	53	32.69	10.15				
	Toplam	200						

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi, öğrencilerin kaçınıcı çocuk olduklarına göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde beşinci olarak “Öğrencilerin anne-babasının birliktelik durumları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.6: Öğrencilerin Anne Babasının Birliktelik Durumuna Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	U	P
<i>İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği</i>	Birlikteler	173	92.31	13.54	2162.50	0.535
	Boşandılar	27	86.76	13.61		
	Toplam	200				
	Grup	N	X	SS	U	P
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	Birlikteler	173	32.55	10.80	1976.00	0.198
	Boşandılar	27	36.92	13.98		
	Toplam	200				

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi, öğrencilerin anne-babasının birliktelik durumlarına göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Mann-Whitney U Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde altıncı olarak “öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.7: Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
İletişim Becerilerini Değerlendirme	İlkokul mezunu ve altı	78	90.88	14.64	2	5.64	0.060	-
	Ortaokul mezunu	69	92.88	14.51				
	Lise mezunu ve üzeri	53	87.19	13.11				
	Toplam	200						
	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
Utangaçlık Ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	78	33.50	12.98	2	3.50	0.174	-
	Ortaokul mezunu	69	30.78	8.45				
	Lise mezunu ve üzeri	53	34.17	10.26				
	Toplam	200						

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yedinci olarak “Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.8: Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
İletişim Becerilerini Değerlendirme	İlkokul mezunu ve altı	60	90.91	14.63	2	1.71	0.425	-
	Ortaokul mezunu	54	93.81	13.86				
	Lise mezunu ve üzeri	86	91.38	13.92				
	Toplam	200						
	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
Utangaçlık Ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	60	31.51	10.92	2	4.06	0.131	-
	Ortaokul mezunu	54	30.96	9.59				
	Lise mezunu ve üzeri	86	32.16	9.86				
	Toplam	200						

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış ve İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde sekizinci olarak “öğrencilerin anne-babalarının çalışma durumları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.9: Öğrencilerin Anne Babalarının Çalışma Durumlarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
İletişim Becerilerini Değerlendirme	Her ikisi de çalışıyor	66	88,96	14,08	2	0.02	0.992	-
	Her ikisi de çalışmıyor	12	89,75	10,44				
	Yalnızca baba çalışıyor	122	90,81	14,69				
	Toplam	200						
	Grup	N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
Utangaçlık Ölçeği	Her ikisi de çalışıyor	66	32.62	10.20	2	0.35	0.839	-
	Her ikisi de çalışmıyor	12	33.83	11.13				
	Yalnızca baba çalışıyor	122	33.36	12.01				
	Toplam	200						

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, öğrencilerin anne-babalarının çalışma durumlarına göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dokuzuncu olarak “Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.10: Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
İletişim Becerilerini Değerlendirme	Düşük	16	92.81	14.88	3	4.62	0.202	-
	Orta	83	92.85	13.88				
	İyi	61	89.93	14.16				
	Çok iyi	40	93.95	13.17				
	Toplam	200						
Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamlı fark
Utangaçlık Ölçeği	Düşük	16	32.75	11.65	3	2.08	0.556	-
	Orta	83	31.92	11.59				
	İyi	61	31.78	9.50				
	Çok iyi	40	34.70	10.42				
	Toplam	200						

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde onuncu olarak “Öğrencilerin karakter özellikleri ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.11: Öğrencilerin Karakter Özelliklerine Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamli fark
<i>İletişim Becerilerini Değerlendirme</i>	Sakin	49	91.89	13.67	3	7.12	0.068	-
	Saldırgan	47	91.29	11.74				
	Girişken	64	89.20	15.91				
	Çekingen	40	88.12	14.91				
	Toplam	200						
Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamli fark
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	Sakin	49	33.04	10.88	3	4.24	0.236	-
	Saldırgan	47	31.93	11.13				
	Girişken	64	34.40	11.84				
	Çekingen	40	32.67	11.56				
	Toplam	200						

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, öğrencilerin karakter özelliklerine göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis HTesti* yapılmış, İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on birinci olarak “Öğrencilerin okul başarısı ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.12: Öğrencilerin Okul Başarısına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamli fark
<i>İletişim Becerilerini Değerlendirme</i>	Düşük	48	86.85	13.95	3	6.68	0.083	-
	Orta	52	90.00	11.69				
	İyi	61	90.60	15.70				
	Çok iyi	39	93.64	14.90				
	Toplam	200						
Grup		N	X	SS	df	KW	P	Anlamli fark
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	Düşük	48	36.68	13.55	3	8.22	0.042*	1>2
	Orta	52	35.69	9.71				
	İyi	61	31.83	10.64				
	Çok iyi	39	29.76	10.94				
	Toplam	200						

* $p<0.0$

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, öğrencilerin okul başarısına göre İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla *Kruskal Wallis H Testi* yapılmış, İBDÖ ve UÖ’nün puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Öğrencilerin okul başarıları arasında UÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır [KW=8.224, $p=0.042$]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Mann-Whitney U testi* uygulanmıştır. **Utangaçlık ölçeği puanları açısından okul başarısı orta ve düşük olan öğrencilerin aleyhine anlamlı bir fark vardır. Okul başarısı orta ve düşük olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on ikinci olarak “Öğrencilerin okullarından memnun olup olmadıkları ile öğrencilerin İBDÖ ve UÖ’nün puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.13: Öğrencilerin Okullarından Memnun Olup Olmadıklarına Göre Grupların İletişim Becerilerini Değerlendirme ve Utangaçlık Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	P
İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	Memnun	155	89.79	14.37	2779.00	0.88
	Memnun değil	45	91.33	13.89		
	Toplam	200				
Grup		N	X	SS	U	P
Utangaçlık Ölçeği	Birlikteler	173	32.94	11.60	3124.00	0.287
	Boşandılar	27	33.84	10.49		
	Toplam	200				

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi, öğrencilerin okullarından memnun olup olmadıklarına göre gruplar arasında İBDÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin okullarından memnun olup olmadıklarına göre gruplar arasında UÖ puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on üçüncü olarak “Öğrencilerin İBDÖ puanlarıyla UÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.14: Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinden Aldıkları Puanlar İle Utangaçlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

<i>İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği</i>		
<i>Utangaçlık Ölçeği</i>	r	-.799
	p	.000*

** $p<0.01$

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi, öğrencilerin İBDÖ puanları ile UÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla *Sperman Korelasyon Testi* yapılmış; öğrencilerin İBDÖ ve UÖ puanları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.01$). **Öğrencilerin İBDÖ’den aldıkları puan arttıkça, UÖ puanları düşmektedir.**

ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

- Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Kızların iletişim becerileri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin yaşları ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları arttıkça, iletişim becerileri düzeylerinin de arttığı görülmüştür.
- Öğrencilerin yaşları ile Utangaçlık Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları arttıkça, utangaçlık düzeyleri düşmektedir.
- Öğrencilerin okul başarılarıyla Utangaçlık Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Okul başarısı orta ve düşük olan öğrencilerin utangaçlık düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puanları ile Utangaçlık Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puanları arttıkça, Utangaçlık Ölçeği puanları düşmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmada, ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık düzeyleri, cinsiyet, yaş, doğum sırası, kaç kardeş oldukları, anne-babalarının eğitim düzeyi, okul başarısı gibi değişkenlere göre araştırılmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin utangaçlık puan ortalamalarının cinsiyet değişkinine göre incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, 2011 yılında Gökmenoğlu'nun üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri açısından cinsiyet değişkeni boyutunda fark bulmamasıyla uyumludur. (Gökmenoğlu,2011). Genç, 2008 yılında yaptığı çalışmada, ergenlerin utangaçlık puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini bulmuştur (Genç, 2011). Altıok, 2011 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmasında kız ve erkekler arasında utangaçlık puanı ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuştur. Çalışmamız da cinsiyet değişkeninin utangaçlık puan ortalamaları üzerinde etkisinin olmadığı ve yapılan çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmüştür. Toplumumuzda kızlara ve erkeklere yüklenen birtakım roller toplumsal vardır, bu nedenle kızların erkeklere göre daha utangaç olması beklenebilir. Yaptığımız araştırma bu düşüncayı destekler nitelikte değildir. Erol ve arkadaşları 2015 yılında ergenler üzerinde yapmış oldukları araştırmada, kızların utangaçlık düzeylerinin erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamışlardır (Erol ve ark., 2015).

Araştırmamızda öğrencilerin utangaçlık puan ortalamaları anne-babalarının eğitim düzeylerine göre incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Kanak ve Pekdoğan'ın 2015 yılında ergenler üzerinde yapmış oldukları araştırmada, öğrencilerin utangaçlık puanı ortalamalarının anne-babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (Kanak ve Pekdoğan, 2015). Yaptığımız araştırma literatürle paralellik göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin utangaçlık puan ortalamalarının anne-babaların gelir düzeylerine göre incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel

açından anlamlı bulunmamıştır. Çalışma bulgumuzun tersine, ailenin gelirinin öğrencilerin utangaçlık düzeyleri üzerinde etkisi olduğunu gösteren araştırmalar da vardır. Kanak ve Pekdoğan'ın 2015 yılında ergenler üzerinde yapmış oldukları araştırmada, ergenlerin utangaçlık puanı ortalamalarının anne-babalarının gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark yarattığı ve ailenin artan gelir düzeyi ile ergenin utangaçlık düzeyi arasında ters bir ilişki olduğunu saptamışlardır (Kanak ve Pekdoğan, 2015).

Yaptığımız araştırmada öğrencilerin yaşları ile utangaçlık puanları arasında anlamlı ve ters bir ilişki görülmüştür. Öğrencilerin yaşları arttıkça, utangaçlık düzeylerinde düşme olduğu saptanmıştır. Güngör'ün 2000 yılında yaptığı araştırmada, yüksek utangaçlık düzeyi gösteren öğrencilerin, utangaçlık düzeyi düşük olan öğrencilere göre yaşlarının daha küçük olduğu saptanmıştır (Akt., Yılmaz,2012).

Araştırmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre iletişim becerileri değerlendirildiğinde, kızların erkeklere göre iletişim becerileri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç çeşitli araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Altıntaş2006 yılında lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, kızların iletişim becerileri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu saptamıştır (Atıntaş, 2006). Acar'ın 2009 yılında öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, iletişim becerileri düzeyleri açısından kadın ve erkek öğretmenler arasında fark bulmamıştır (Acar,2009). Dalkılıç 2006 yılında ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, ergenlerin cinsiyetlerinin iletişim becerileri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yarattığını saptamıştır. Dalkılıç'ın çalışmasında kızların anneleriyle sorunlarını daha kolay konuşabildiği, erkeklerin annelerine sorunlarını açmada zorlandığı saptanmıştır. Ergenlerin babalarıyla olan iletişim düzeyleri arasında ise cinsiyetler arasında bir farkın olmadığı görülmüştür (Dalkılıç, 2006). Bulgularımız kızların toplumsallaşma sürecinde iletişim becerilerinin erkeklere göre daha iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Toplumumuzun çocuk yetiştirme tutumlarına baktığımızda, kız çocuklarının ailelerine daha bağımlı, anneleriyle sorunlarını daha rahat konuşup çözebildiği; erkek çocuklarının ise kız çocuklarına göre daha bağımsız bir şekilde

yetiştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Erkek çocukların sorunlarını konuşması sosyal çevre tarafından duygusallık olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenlerden ötürü, erkeklerin başta anneleri olmak üzere, diğer aile üyeleriyle ve sosyal çevresindeki ilişkilerinde sorunlarını konuşmada ve çözüm yolları bulmada güçlük yaşadıkları düşünülebilir.

Araştırmamızda öğrencilerin yaşlarına göre iletişim becerileri değerlendirildiğinde, yaş arttıkça öğrencilerin iletişim becerileri düzeylerinin de artmakta olduğu görülmüştür. Bu sonuç Dalkılıç'ın yapmış çalışma sonucuyla çelişmektedir. Dalkılıç'ın 2006 yılında ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, ergenlerin yaşlarının iletişim becerileri düzeylerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır (Dalkılıç, 2006).

Yaptığımız araştırmada öğrencilerin İBDÖ puanlarıyla UÖ puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, öğrencilerin İBDÖ puanları arttıkça, UÖ puanlarının düştüğü saptanmıştır. Bu sonuç Balcı ve arkadaşının çalışma sonuçlarına uymazken, Kozanoğlu'nun ergenlerle yaptığı çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Balcı ve arkadaşının 1999 yılında üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarında, öğrencilerin iletişim becerileri düzeyleri ile utangaçlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Balcı ve ark., 1999). Kozanoğlu'nun 2006 yılında ergenlerle yaptığı çalışmada, utangaç ergenlere sosyal beceri eğitimi verilmiş ve sonuçlar utangaç ergenlerin bu eğitimden sonra toplumsal durumlara katılım becerilerinin arttığı saptanmıştır (Kozanoğlu, 2006).

Bütün bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık düzeylerinin birbirini hangi derecede etkilediği ile bazı değişkenlerin olumlu- olumsuz etkisi dikkate alınarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Aile, okul dışında çocukların yetiştirilmesinde en önemli yere sahiptir. Aile içinde anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlarının çocukların iletişim becerilerinin gelişmesinde önemi vardır. Bu nedenle, okul rehberlik servislerinin anaokulundan başlayarak anne-babaları çocuk eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda bilgilendirmesi yararlı olur.

- ✓ Öğrencilerin iletişim becerileri düzeylerini artırmaya yönelik olarak okullarda etkin bir şekilde grup rehberliğinin yapılması yararlı olabilir.
- ✓ Çocuk eğitimi, anne-babaların tutumları ve iletişim becerileri konularında el broşürleri hazırlanarak anne-babalara dağıtılması anne-babaların bilinçlendirilmesi konusunda yararlı olabilir.
- ✓ Utangaçlık düzeyleri yüksek olan öğrencilerin sosyal çevreleri incelenebilir ve bu öğrencilerle grup çalışma yapılması yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2009). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altıntaş E. ve Çamur D. (2004). Beden Dili Sözsüz İletişim. Aktüel Basım Yayım, İstanbul.
- Altıntaş, G. (2006). Liseli Ergenlerin Kişiler Arası İletişim Becerileri İle Akılcı Olmayan İnançları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altıok, S. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık ve Başa Çıkma Stratejileri İlişkilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Aydoğan, İ. ve Kaşkaya. A. (2010). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin İletişim Becerilerinin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 30, Sayı 1.
- Balcı S, Yılmaz M. (2000). Çocukları Anaokuluna Devam Eden Annelere Verilen İletişim Becerileri Eğitiminin Ailenin İşlevlerine Etkisi. Türk PDR Dergisi, Vol:14.
- Balcı S, Kalkan M. (1999). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Utangaçlık Düzeyleri İle İlişkisi. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/>
- Başerer, Z. (2014). Öğrencilerin İnterneti ve Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Durumlarına Göre İletişim Becerileri ve Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Enstitüsü.
- Bilgin, AS. (2010). Anksiyetenin Dikkat ve Bilişsel Süreçler ile ilişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi.
- Bolat, S. (1996). “Eğitim Öğretimde İletişim: Hacettepe Eğitim Fakültesi Uygulaması” Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 75-78.

- Cüceloğlu, D. (2003). İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çağlar. İ ve Kılıç. S. (2009). Genel İletişim. Nobel Akademik Yayıncılık, Adana.
- Çakır, M. (2010). Kùltürlerarası İletişimin Bir yönü: Özün Ötekileştirilerek Yabancılaştırılması Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt, 21 Sayı 1, Bahar: 75-84.
- Çetinkaya. Ö, Alparlan. A. M. (2011). Duygusal Zekânın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakùltesi Dergisi. Y.2011, C.16, S.1 s.363-377.
- Dalkılıç, M. (2006). Lise Öğrencilerinin Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinde Algıladıkları Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiray. U (2010). Etkili İletişim, Pegem Yayınları, Ankara.
- Demirbaş, E. (2009). Lise Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygılarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dökmen, Ü. (2004). İletişim Çatışmaları ve Empati (27. bs.). İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Dökmen, Ü. (1997), İletişim Çatışmaları Ve Empati, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- DSM- 5, (2013). (TheDiagnosticand Statistical Manual forMental Disorders-5): Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. E. Köroğlu (çev.), İstanbul: HYB Yayıncılık.
- Durmaz, M. (2006). Kişiler Arası İletişim ve Motivasyon. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Durmuş, E. (2007). Utangaç Olan ve Olmayan Öğrencilerin Algıları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 40 (1), 243-268.

- Eldeleklioğlu, J. ve Vural-Batık, M. (2013). Akademik Başarı, İnternette Kalınan Süre, Yalnızlık ve Utangaçlığın İnternet Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28 (1), 141-152.
- Erdoğan, G. (2013). 13-18 Yaş Obez Tanısı Almış Ergenlerin Anne-Baba Tutumu Ve Sosyal Fizik Kaygı İle İlişisinin Normal Ergenlerle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, A., Birol, C. (2000). Eğitimde İletişim. Ankara, Anı Yayıncılık
- Ergün, H. (2008). 14-18 Yaş Arası Ergenler ve Ebeveynlerinde Aleksitimik Özellikler, Ebeveyn Tutumları, Bağlanma ve Bağımlılık. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertürk, S. (1994). Anksiyete Bozukluklarında İşlevsel Olmayan Tutumların Ölçülmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tezi.
- Evegü, E. (2014). Ergenlerde Siber Zorbalığın Utangaçlık ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi.
- Genç, A. (2008). Ergenlerde Bilişsel Çarpıtmaların, Anne Baba İlişkilerinin ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Utangaçlığı Yordaması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Geçtan, E. (2006). Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar. İstanbul, Metis Yayınları.
- Gortmaker, S. L., Kagan, J., Caspi, A., & Silva, P. A. (1997). Day length during pregnancy and shyness in children: results from northern and southern hemispheres. Developmental Psychobiology, 31(2), 107-114.
- Gökmenoğlu, E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri İle Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güngör, A. (2001). Utangaçlık Ölçeğinin Geliştirilmesi Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (15), 17-22.
- Güngör, N. (2011). İletişim Kuramlar Ve Yaklaşımlar, Siyasal kitabevi, Ankara.
- Güngör-Aytar, F. A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (3), 1-20.
- Gürüz. D ve Eğinli. A. T. (2007). İletişim Becerileri. Nobel Yayınları, Ankara.
- Işık, E. (2006). Anksiyete Belirtileri ve Tipleri: Çocuk Ergen ve Erişkinlerde Anksiyete Bozuklukları. İstanbul Golden, Golden Print s:26-31.
- Kagan, J. (1998). Biology and the child.
- Kagan, J. (2003). Biology, Context, And Development Alinquiry. Annual Review of Psychology, 54(1), 1-23.
- Kagan, J.,&Berkun, M. (1954). There ward value of Running activity. Journal of Comparative and Physiological Psychology, 47(2), 108.
- Kağan, J.,Snidman, N., Arcus, D., &Reznick, J. S. (1994). Galen's prophecy: Temperament in humannature. Basic Books.
- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin Utangaçlık Düzeylerinin Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. The Journal of Academic Social ScienceStudies: Number: 32 , p. 513-525,
- Kaplan, B. (2012). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, G. (2007). Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

- Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Künücen, HH. (2006). ‘Etkili İletişim’, Genel İletişim. Edt.:U. Demiray, Pegema Yayıncılık. Ankara.
- Mutallimova, S. (2014). Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeyi ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Morsünbül, Ü. (2005). Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyete ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özbay, M. (2006). Okuma Eğitiminde Çevre Faktörü Eurasian Journal of Educational Research, 24, pp, 161-170
- Özgüven, İ. E. (2011). Bireyi Tanıma Teknikleri. Pdrem Yayınları, Ankara.
- Öztürk, E. ve Kaymak-Özmen, S. (2011). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanım davranışlarının. Kişilik tipi, utangaçlık ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11 (4), 1785-1808.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A. (2011). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Tuna Matbacılık, 11. Baskı, Ankara..
- Steinberg L., (2007). Ergenlik, Ankara: İmge Kitabevi; 1. Baskı, 20-27, 157-160, 301-303.
- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2009). İletişim Araştırmaları Ve Kuramları. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Tezcan, A. E., (2011) Depresyon, Elma Yayınevi, Ankara.
- Tutar, H. ve Yılmaz. M., (2010). Genel İletişim Kavramlar Ve Modeller. Seçkin Yayınları, Ankara.

- Yavuzer, H. (2005). Çocuk Psikolojisi (28. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). Gençleri anlamak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz Güler, M. (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişki (İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi.
- Yılmaz, AS.(2011). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Stilllerinin Benlik Saygısı Ve Utangaçlık Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Yılmaz, G. (2009). Suça Sürüklenen Ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, G. (2002). Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22 (3), 37-57.
- Yüksel, G. (2005). Türkiye Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler: Gazi üniversitesi örneği, Bilig 35: 151-172.
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğilim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. Eğitim Fakültesi Dergisi, Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 341-354.
- Yüksel, H. (2013). Etkili İletişim Teknikleri. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2775, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1733.
- Zıllıoğlu, M. (2003). İletişim Nedir?, Cem Yayınları, İstanbul.

EKLER

EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Elinizdeki form, öğrencilerin kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin bilgi toplamak ve bilimsel bir araştırmaya ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz cevaplar Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programında yürütülecek olan yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Formdaki soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi açısından vereceğiniz cevapların samimi ve güvenilir olması ve soruların yanıtsız bırakılmaması önem taşımaktadır. Yardımlarınız ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim.

1. Cinsiyet

☐ Kız ☐ Erkek

2. Yaşınız:.....

3. Kaç kardeşiniz?.....

4. Kaçınıcı çocuksunuz?

☐ İlk çocuk ☐ Ortanca çocuk ☐ Son çocuk

5. Anne-Baba birlikte mi yaşıyor?

☐ Evet ☐ Hayır/ Boşandılar

6. Annenizin eğitim durumu nedir?

☐ Okur-yazar değil ☐ Okur -yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu ☐ Yüksek lisans/Doktora ve üzeri

7.Babanızın eğitim durumu nedir?

- ☐ Okur-yazar değil ☐ Okur -yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu ☐ Yüksek lisans/Doktora ve üzeri

8.Annenizin ve babanızın çalışma durumu nedir?

- ☐ İkisi de çalışıyor ☐ İkisi de çalışmıyor
☐ Yalnız annem çalışıyor ☐ Yalnız babam çalışıyor

9.Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Düşük ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

10. Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Düşük ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

11.Aşağıdaki davranış biçimlerinden hangisi size uymaktadır?

- ☐ Sakin ☐ Saldırgan ☐ Girişken ☐ Çekingen ☐ Diğer (Belirtiniz).....

12.Okuduğunuz okuldan memnun musunuz?

- ☐ Evet ☐ Hayır

EK-2. İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (İBDÖ)

YÖNERGE: Aşağıda iletişim becerilerinizi değerlendirmek için bir ölçek sunulmuştur. Her ifadeyi okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneğin karşılık geldiği yeri (X) işaretini kullanarak işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her zaman
1-Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
2-Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3-Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4-Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
5-İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6-Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7-İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8-İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9-İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
10-Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11-Düşüncelerimle yaptıklarım birbirleriyle tutarlıdır.					
12-İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13-Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14-Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.					
15-Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
16-İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17-Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18-Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her zaman
19-Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
20-İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21-Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.					
22-Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
23-İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.					
24-Bir yakınımınla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25-Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

EK-3. UTANGAÇLIK ÖLÇEĞİ MADDE ÖRNEKLERİ

Bazı duygu ve davranışlarla ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden size uygun olanı ve olmayanı belirleyip uygun seçeneklerden birini işaretleyin.

	Bana hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana çok uygun
İyi tanımadığım kişilerle birlikte iken kendimi tedirgin hissedirim					
Toplumsal ilişkilerde hiç rahat değilim					
Arkadaş toplantıları ve diğer sosyal etkinliklerde genellikle rahat değilimdir					
Yeni girdiğim bir ortamda utangaçlığımı yenmek uzun zaman alır					
Yeni tanıştığım insanlara doğal davranmakta güçlük çekerim					
Sosyal yeterliliğim konusunda kuşkularım var					
Karşımdaki kişinin gözlerinin içine bakmak bana zor gelir					
Tanımadığım kişilerle konuşmak bana güç gelir					
Karşı cinsten kişilerle birlikte iken daha utangaç olurum					
Topluluk önünde konuşmakta güçlük çekerim					
Başkalarının yanında hata yapmakta çekinirim					
Tek başıma alışverişe gitmekten çekinirim					
Birisine ödünç verdiğim bir şeyi geri istemekten çekinirim					

ÖZGEÇMİŞ

25 Haziran 1990 tarihi, İstanbul ili, Bakırköy ilçesi doğumluyum. İlk ve Orta eğitimimi Bakırköy Şehit Pilot Cengiz Topel İlköğretim Okulu'nda tamamladıktan sonra Lise eğitimime İhsan Mermerci Yabancı Dil Ağırlıklı Lise'de devam ettim. Daha sonra 2008 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümünü kazandım. 2013 yılında “Fakülte Beşincisi - Onur Belgesi” ile mezun oldum. 2013 yılı Eylül ayından itibaren eğitim sektöründe olup çeşitli anaokulu ve kolejlerde “Rehberlik ve Psikolojik Danışman” olarak çalıştım ve halen bu işime devam etmekteyim. 2014 yılında da, Beykent Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bilim Dalında yüksek lisans eğitimime başladım.

Özel ilgi alanlarım, ergen ve yetişkin psikopatolojisi, çocuk ve ergen terapisi, yetişkin ve çift terapisi.

Yabancı dilim İngilizcedir.

Aday: Gizem Yetişkin